

Litteratursøgning for diplomstuderende, der skriver afgangsupgave

Februar 2010. UCC, Center for undervisningsmidler, Lise Alsted Henriksen, lahe@ucc.dk

Kursets mål

Målet med dette kursus er at give dig nogle redskaber og noget baggrundsviden, så du kan søge efter litteratur og information på forskellige måder via forskellige kilder. Jeg viser en række kilder og forklarer, hvordan du bruger kilderne bedst. Der er tid til, at du kan reflektere over mit input i forhold til dit eget afgangsprøjsjekt.

Jeg introducerer metoderne og kilderne i den rækkefølge, de kan være logiske at anvende.

Emneafgræsning og problemformulering

Udgangspunktet for effektiv litteratursøgning er, at du har gjort dig nogle tanker om dit emne, før du går i gang. Du behøver bestemt ikke have en klar og færdig emneafgræsning og problemformulering. Ofte hjælper litteratursøgningen dig, så du netop er i stand til at skrive en problemformulering – de to processer går hånd i hånd. Som en hjælp på vejen kan du prøve at besvare følgende spørgsmål:

1. Hvad er emnet? Beskriv det med så mange forskellige ord som muligt
2. Hvad interesserer dig ved emnet? Hvorfor vil du arbejde med det?
3. Hvad er det "problematiske" ved emnet? Hvad kan undersøges nærmere?
4. Hvem arbejder med emnet? Videnscentre, forskere, almindelige mennesker?
5. Hvor lang tid har emnet været udbredt? Er det nyt eller gammelt?

Tre slags litteratur til opgaver/projekter (ifølge Den gode opgave, s. 207)

1. Stof, materiale, empiri:
Litteratur – og alle mulige andre slags materialer og informationer, fx billed- og talinformationer, om **det der skal undersøges**
2. Teori, begreber, faglige metoder:
Litteratur om teorier og begreber **til at undersøge med** (vil ofte være fagspecifik)
3. **Metodelitteratur** (ofte ikke-fagspecifik, fx interview, diskursanalyse, aktøranalyse, deltagerobservation)

Dit emne/problemformulering i forhold til den videre søgning

- Beskriver du emnet med fagudtryk eller i hverdagsprog?
- Er det overordnede eller specifikke ord? (fx kat vs. siamesekat)
- Har ordene flere betydninger? (fx fyr eller pære)
Så er det nemlig vigtigt at kombinere dem med andre ord der giver mening i forhold til emnet, så de resultater du får med størst sandsynlighed indeholder de resultater.
- Er ordene gamle eller meget nye i sproget? (fx web 2.0, klimaforandring)

1. Definitioner, ord og flere ord: Opslagsværker

Brug ordbøger, leksika og encyklopædier til at fastslå ords betydning(er), definere begreber og få idéer til nye søgeord.

Eksempler på almene opslagsværker (alverdens viden)

Den Danske Ordbog er den mest omfangsrige ordbog over det nutidige danske sprog på nettet. Den er forlagsredigeret og findes sammen med et par andre ordbøger på adressen: ordnet.dk.

Den Store Danske Encyklopædi kom først i en trykt version, men findes nu også gratis på internettet på adressen: denstoredanske.dk. Alle kan i princippet bidrage med indhold, men det, folk skriver, bliver kontrolleret af en redaktion og en række frivillige eksperter. Der er desværre tendens til mange reklamer og en rodet præsentation af søgeresultatet.

Wikipedia er et leksikon og findes på adressen: wikipedia.org. Der er ingen redaktion som systematisk kontrollerer kvaliteten af artiklerne. Til gengæld er kongstanken med Wikipedia, at de mange brugere bidrager til at holde justits med indholdets lødighed. Ergo kan du redigere en artikel, hvis du mener, der er fejl eller hvis den er dårligt skrevet. Af netop denne grund mener mange, at Wikipedia er en underlødige kilde. Et er sikkert: Wikipedia gør op med den traditionelle måde at kvalitetssikre og –kontrollere viden på. Personligt mener jeg, at Wikipedia et udmærket udgangspunkt for søgning på emner, der ikke har slået an i den ”etablerede” videnskabelige verden endnu, og som derfor er dårligt beskrevet der. En kilde kan sjældent stå alene i et afgangprojekt, uanset hvad ophavet er.

Overvej altid om de kilder du henviser til er af ok kvalitet og om din vejleder vil godkende dem som en del af dit afgangprojekts fundament.

Eksempler på fagspecifikke opslagsværker (faglig viden)

Findes ordbøger eller leksika inden for netop dit fagområde?

2. Hvad ved du i forvejen? Brug dit pensum til kædesøgning

Hvis du har en central tekst, som handler om det problem eller emne, du selv skal i gang med, er **kædesøgning** en god metode. Den "centrale tekst" kan for eksempel være en artikel fra et fagligt tidsskrift, et website fra en relevant institution eller en tekst som din vejleder har anbefalet. Sådan gør du helt konkret:

- Noter oplysninger om den "centrale tekst" du starter med, så du altid kan finde tilbage.
- Se efter **kildehenvisninger**, f.eks. en **litteraturliste**. Måske er der anden brugbar litteratur om samme emne.
- Søg på **forfatteren** i bibliotek.dk og på internettet – og se, hvad vedkommende ellers har udgivet, arbejdet sammen med osv.
- Søg på **særlige ord fra titel** og **begreber** fra teksten.
- Slå titlen op i bibliotek.dk og læs beskrivelsen af den, måske er der **emneord**, som er gode at søge videre med.

Hvis du finder nye interessante kilder på denne måde, kan du fortsætte i en ny kæde som beskrevet.

3. Hvordan bibliotekssystemet kan hjælpe dig med dit emne: Bibliotek.dk

Bibliotekssystemer indeholder **beskrivelser af materialer**. Beskrivelserne er udarbejdet af bibliotekspersonale på baggrund af materialernes "ydre" kendetegn som forfatter, titel og sidetal samt materialernes "indre" kendetegn, som beskrivelse af indhold vha. emneord og note.

Illeris, Knud
Læring
Emne: læring ; læreprocesser ; indlæringspsykologi ; socialisering ; pædagogisk filosofi ; pædagogisk psykologi ; kvalificering
Helhedsorienteret læringsforståelse med indføring i både den traditionelle og den nyeste danske og udlandske læringsforskning. Om læringens processer og dimensioner, forskellige læringstyper og blokeringer mod læring. Med inddragelse af en række emner, som er centrale i forhold til en dækkende læringsforståelse

 **BOG: 2. reviderede udgave, 3. oplag. Roskilde Universitetsforlag, 2009 • 169 biblioteker • **

297 sider, illustreret
Forlag: Roskilde Universitetsforlag
Opstilling i folkebiblioteker: 37.01
Med litteraturhenvisninger
ISBN-13: 978-87-7867-335-0
ISBN: 87-7867-335-6
Pris ved udgivelsen: kr. 295,00

Hvis du har gode søgeord: Søg i felterne emne og titel

Når du søger i bibliotekssystemer, kan du altså udnytte, at du kan nøjes med at søge på ord, der udelukkende optræder i en titel eller som et emneord. Det er en fordelagtig måde at afgrænse søgningen på. Hvis et ord optræder i en titel eller som et emneord, er sandsynligheden for at materialet faktisk handler om dét også større.

Afgræns din søgning i bibliotekssystemer ved at bruge søgefelterne **titel** og **emne**.
Udvid din søgning i bibliotekssystemer ved at bruge søgefeltet **fritekst**.

Hvis du er usikker på dine søgeord eller bare gerne vil inspireres (1): Brug registeret:

The screenshot shows the Bibliotek.dk search interface. On the left, there are search filters for Forfatter, Titel, Emne, Fritekst, Materialetype, Sprog, Udgivelsesår, and Bibliotekstype. The 'Emne' field is highlighted with a red circle, and the search term 'læring' is entered. Below the filters, the 'Registeropslag' section shows the search results for 'læring'. The results are displayed in a table with columns for 'Antal poster' and 'Opslag i emneregister'.

Antal poster	Opslag i emneregister
41	læringscentre
1	læringscentre biblioteker
1	læringscentret vollmose bibliotek
1	læringsdisciplinerne
3	læringsdiskurser og praktikker
2	læringssevne
1	læringsfællesskap i matematikk projekt
1	læringsfilosofi
3	læringsforløb
1	læringsforløb læringsspring stadier og modeller
1	læringsform

Hvis du er usikker på dine søgeord eller bare gerne vil inspireres (2): Brug emneoversigten og klik dig ind i emnerne

Brug Emneoversigt

- når du mangler et ord at søge på
- når du skal have ideer til læsning

Ønsker du andet end bøger i dit søgeresultat, så mærk af her:
Kun bøger

I Emneoversigten ser du kun et udvalg af emner, og du finder ikke alle materialer i bibliotek.dk når du anvender den. Vi giver dig et udvalg af relevante titler.

Ønsker du så mæ...
Kun de...
Spørg hvis d...

- ⊕ **Menneske og samfund**
 - ⊕ Familieliv - samlivsformer
 - ⊕ Sex og samfund
 - ⊕ Social adfærd og socialpsykologi
 - ⊕ Forsorg og omsorg
 - ⊕ Samfundsudvikling
 - Se mere om Menneske og samfund...
- ⊕ **Sundhed og sygdom**
 - ⊕ Graviditet og fødsel
 - ⊕ Spædbørn og småbørn
 - ⊕ Børn og unge
 - ⊕ Livsstil, sundhed og sex
 - ⊕ Arbejdsmiljø og arbejdsskader
 - ⊕ Syge og handicappede
 - ⊕ Døden
 - Se mere om Sundhed og sygdom...
- ⊕ **Hjem og fritid**
 - ⊕ Bolig og have
 - ⊕ Fester og højtid
 - ⊕ Forbruger
 - ⊕ Hobby
 - ⊕ Håndarbejde
 - ⊕ Kæledyr
 - ⊕ Leg og spil
 - ⊕ Mad og drikke
 - ⊕ Sport
 - ⊕ Tøj og mode
- ⊕ **Pædagogik, psykologi, undervisning og uddannelse**
 - ⊕ Børn og unge
 - ⊕ Daginstitutioner
 - ⊕ Folkeskolen
 - ⊕ Uddannelse
- ⊕ **IT, medier og kommunikation**
 - IT arkitektur, søa og webservice
 - ⊕ Programmer og programmering
 - ⊕ Sprog og kommunikation
- ⊕ **Erhvervsliv og brancher**
 - ⊕ Landbrug og fiskeri
 - ⊕ Marke...
 - ⊕ Virksomhedsledelse
 - ⊕ Erhv...
 - ⊕ Industri og håndværk
 - Se me...
- ⊕ **Natur og teknik**
 - ⊕ Dyr
 - ⊕ Planter
 - ⊕ Jord, h...
 - ⊕ El, elektronik og foto
 - ⊕ Ene...
 - ⊕ Fysik, kemi og matematik
 - ⊕ ...
 - Se mere om Natur og teknik...
- ⊕ **Filosofi og religion**

Hvis du gerne vil fortsætte din søgning samtidig med, at du strækker benene: Brug klassifikationen eller opstillingen

I beskrivelsen oven for af bogen "Læring" af Knud Illeris står der **opstilling: 37.01**. Faglitteraturen på bibliotekerne er stillet op på hylderne efter emne. Du kan derfor næsten være sikker på at finde anden relevant litteratur ved at kigge nærmere på det øvrige materiale rundt om de bøger, du har søgt frem.

Opret en profil på Bibliotek.dk – det tager et minut og giver følgende fordele:

- Du kan se om et materiale er hjemme på de biblioteker, du har valgt som dine favoritter. = du behøver kun at søge ét sted.
- Du kan gemme dine låneroplysninger. Det gør det nemmere at bestille materiale og at få en oversigt over dine lån.
- Du kan se en liste over de søgninger, du har foretaget (gemmes ikke hvis du logger af).
- Du kan få tilsendt eller printet en liste over den litteratur, du fandt interessant.

Fra forsiden af Bibliotek.dk er der i nederste højre side et link, der hedder **opret login?**

4. Spå om ord i tekster og find en ekspert – optimer din brug af Google

Søgemaskiner på nettet, som fx Google, indeholder **tekster, som folk har lagt ud på nettet**. Det er fx tekster på hjemmesider, bøger, artikler, afhandlinger, tekster, der beskriver billeder, videoer m.m. Når du søger i Google, søger du direkte i den tekst, folk har lagt ud – du søger altså i en meget større "tekstmasse", end når du bruger et bibliotekssystem.

Du optimerer din søgning i Google ved grundigt at overveje, hvilke ord forfattere og folk, som skriver inden for dit emne, kan have brugt.

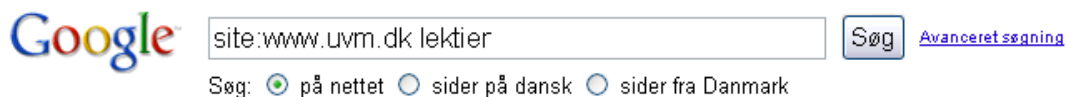
Hvis det er svært, kan du i stedet overveje, hvem der er autoriteter inden for det emne, du har valgt. Som en hjælp kan du svare på følgende spørgsmål:

- Hvem forsker i emnet?
- Hvem tildeler økonomiske midler til området, der arbejder med emnet? Det offentlige eller private?
- Hvilket ministerium og hvilke styrelser hører emnet under?
- Hvilke interesseorganisationer arbejder med emnet? Fagforeninger? Klubber?
- Hvem udgiver viden om emnet? Er det forlag eller organisationer?
- Hvilke universiteter eller højere læreanstalter uddanner professionelle inden for emnet?

Hvis du kom i tanke om personer eller institutioner:

Søg i Google på de personer eller institutioner, du kom i tanke om og koncentrer søgningen om deres hjemmesider. Mange organisationer, virksomheder og offentlige instanser har artikler, rapporter, evalueringer m.v. liggende på deres hjemmesider.

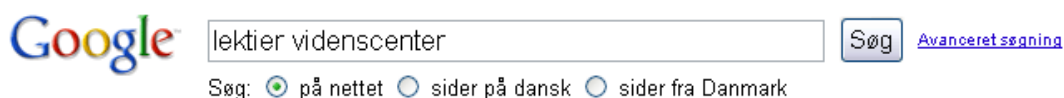
Få Google til at søge inden for en bestemt hjemmeside således:

Hvis du ikke kom i tanke om nogen:

Hvis du alligevel har brug for Google, er det mere hensigtsmæssigt at få et videnscenter frem i resultaterne frem for alt muligt andet. Søg derfor på følgende i Google: Skriv nogle ord for dit emne (gerne så specifikke som muligt) og tilføj ordet **ekspert** eller ordet **videnscenter**.

Et eksempel:

Internationale forskningstidsskrifter via UCC Bibliotekets e-tidsskrifter

Adresse: **Bibliotek.ucc.dk** På UCC bibliotekets hjemmeside er en nem vejledning i brug af de elektroniske tidsskrifter.

Tværfaglige databaser

Academic Search Elite indeholder artikler i fuldtekst fra ca. 2.000 tidsskrifter indenfor alle fagområder. (Heraf er de 1.560 af tidsskrifter peer reviewed dvs. kvalitetsvurderet af fagfæller). Desuden indeholder basen henvisninger til artikler fra yderligere 1.500 tidsskrifter.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

Psykologi

PsycARTICLES fra American Psychological Association (APA) indeholder fuld-tekst videnskabelige og tidsskriftsartikler indenfor psykologi. Databasen indeholder artikler fra over 60 tidsskrifter udgivet af APA.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

PsycINFO er en abstract database indenfor psykologi. Basen dækker tidsskriftartikler, kapitler i bøger, bøger og disputatser. Databasen indeholder ca. 2.400 tidsskriftstitler, som hovedsagelig er peer reviewed.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

Pædagogik/Uddannelse/Undervisning

ERIC (Education Resource Information Center), indeholder litteratur indenfor emnet pædagogik, uddannelse og tilstødende fagområder. Databasen har mere end 1,2 mill. referencer og linker til mere end 300.000 fuldtekst dokumenter.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

Teacher Reference Center Basen

tilbyder indeksering og abstracts fra mere end 270 lærer- og administrationstidsskrifter, der kan understøtte den professionelle underviser.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

Sundhed

CINAHL (Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature). Indeholder bl.a. fuld-tekst artikler fra ca. 600 tidsskrifter.

Sundhedsdisciplinerne er biomedicin, sygepleje og sundhedspleje samt fysioterapi, ergoterapi, ernæring m.m.

Login kræves hvis du søger hjemmefra – se vejledning i fjernadgang

Cochrane biblioteket er et af verdens mest ansete elektroniske forskningsbiblioteker inden for sundhedsvidenskab. Cochrane biblioteket indeholder oversigter over gavnlige og skadelige virkninger af behandling og forebyggelse. Det drejer sig ikke kun om medicin, men også om f.eks. operative indgreb, sygepleje, fysisk træning, screening, psykologiske behandlinger og alternativ behandling. **Fri adgang**

PubMed er en medicinsk international database fra National Library of Medicine i USA MEDLINE. Indeholder den sygeplejefaglige bibliografi International Nursing Index. **Fri adgang**

SveMed Svensk sundhedsvidenskabelig database fra 1977-. Dækker desuden lidt norsk og dansk litteratur inden for det sundhedsvidenskabelige område.

Fri adgang

PEDro Indeholder henvisninger til systematiske oversigtsartikler og randomiserede kontrollerede undersøgelser. Databasen er målrettet til fysioterapeuter og har en videnskabelig kvalitetsvurdering. **Fri adgang**

Skriv litteraturlisten fra begyndelsen – så bliver det sjovere til sidst!

Formålet med en litteraturliste i en opgave er, at din læser kan tjekke, hvor du har dine oplysninger fra og om de forfattere, du henviser til, nu også siger det, du påstår. Det betyder, at **litteraturlisten skal være skrevet, så det er muligt for din læser at finde litteraturen**. De nødvendige oplysninger er fx forfatter, titel, udgivelsesår, forlag og sidetal.

Det er også lettere for din læser at tyde litteraturlisten, hvis oplysningerne står konsekvent. Dvs. **rækkefølgen af oplysningerne er den samme ved alle henvisningerne**.

Opskrift på litteraturliste – eksempel på APA style

Der er mange forskellige måder at skrive litteraturlister på. Spørg din vejleder om en opskrift. Hvis din vejleder ikke har en opskrift, kan du evt. gøre således:

Bog Forfatter. (år). *Titel: Undertitel* (udgave). Udgivelsessted: Forlag. (Serietitel; nr.).

Arnbak, Elisabeth (2003). *Faglig læsning – fra læseproces til læreproces*. København: Gyldendal.

Artikel i antologi Artiklens forfatter. (år). Artiklens titel: Undertitel. I: Antologiens forfatter eller redaktør, antologiens titel (evt. udgave, artiklens sidetal). Udgivelsessted: Forlag.

Nørby, Søren (2007). Emotioner og læring. I: Theresa S. S. Schilhab & Bo Steffensen (red.), *Nervepirrende pædagogik – en introduktion til pædagogisk neurovidenskab*. København: Akademisk forlag.

Artikel Artiklens forfatter. (år). Artiklens titel. *Tidsskriftets titel*, volume/årgang (nr.), sidetal.

Holm, Eva Frydensberg (2009). Transfer kræver træning. *Asterisk*, (49), 10-13.

Avisartikel Artiklens forfatter. (år, dato). Artiklens titel. *Avisens navn* [Udgivelsessted], sidetal.

Garly Andersen, Morten (2010, 7. feb.). Lad barnet styre selv. *Politiken, sektion Viden*, 1.

Hjemmeside Ophav. (år/seneste opdatering). Titel (udgave). Lokaliseret [besøgsdato] på URL

Skov, A. (2007). Referér korrekt!: Om udarbejdelse af bibliografiske referencer. Lokaliseret den 27. august 2007 på <http://vip.db.dk/tutorials/referencer/default.htm>

TIP: Skriv litteraturlisten fra starten, så du slipper for det store arbejde til sidst.